

Všichni čeští světáci

LUCIE BOUCHER-SLAVÍKOVÁ

zakladatelka škol bez hranic, žije v Paříži

KRISTINA MAGASANIKOVÁ

architektka, žije v Kodani

STANISLAV KÁZECKÝ

ministerstvo zahraničních věcí

TOMÁŠ GRULICH

senátor

Po roce 1989 odešly do zahraničí tisíce Čechů. Někteří chtějí udržovat kontakt s domovinou, jiní o to nestojí. Jak se žije „**novodobým**“ **Čechům v zahraničí** a jak je vnímá česká společnost? Jsou to ještě stále „krajané“?

JUDITA MATYÁŠOVÁ

LN Jaký je rozdíl mezi Čechy, kteří odešli před rokem 1989 a později? Mají naopak i něco společného?

Lucie Boucher-Slavíková: Hlavní rozdíl je v tom, že novodobí – porevoluční Češi fakticky vlast neopouštějí, pouze žijí jinde na delší či kratší dobu. Tím je jejich vztah k zemi původu jednodušší, nemusí na ni uměle zapomínat, mohou naopak vztahy s ní aktivně rozvíjet, mohou volit – tedy se mohou podílet aktivně na politickém dění. Společným znakem obou skupin je nepochybně jazyk, kultura, vztah ke kořenům.

Stanislav Kázecký: Po roce 1989 nikdo Čechy nenutil k odchodu ani jim nikdo nebrání v návratu. Naštěstí! Díky jednodušší komunikaci, ať jsou to sociální sítě či levnější letenky, novodobí migranti daleko více zůstávají v kontaktu s prostředím, ze kterého vzešli, a i proto mají menší zájem o tradiční krajanské spolky.

LN Myslíte si, že je důležité aby se Češi v zahraničí stýkali?

Lucie Boucher-Slavíková: podle mě je to čistě osobní záležitost. Mně se ale česká soudržnost zdá důležitá z mnoha důvodů. Už proto, že člověk v zahraniční může zažít velký kulturní šok a je pro něj velkou úlevou, když občas může promluvit s někým v jazyce, se kterým nemá žádný problém.

Tomáš Grulich: Původní krajanské spolky měly dobrý důvod se scházet: měly jasného nepřítele a jejich snažení bylo zaměřeno často proti komunistickému režimu v bývalé vlasti. To nově přichozím samozřejmě už nestačí. Je na vůli Čechů v cizině, zda se chtějí spolčovat. My tady doma ale máme povinnost jim ve sdružování napomáhat.

O právně závazné povinnosti zajistit dětem výuku češtiny a českého dějepisu jsem se dozvěděla jen úplnou náhodou

Lucie Boucher-Slavíková

Stanislav Kázecký: To ano, nikdo ale nemůže nikoho k setkávání nutit – ať jde o politickou schůzi nebo volejbal v neděli odpoledne. Velká část Čechů z poslední migrační vlny začíná mít zájem o setkávání s ostatními v momentě, kdy se jejich děti začínají učit jazyk. Rodiče si zřejmě podvědomě uvědomují, že pokud děti jazyk ztratí, jedná se o takřka definitivní ztrátu možnosti rodinného návratu domů.

LN Jaká je vaše zkušenost se soudružností české komunity v zahraničí?

Lucie Boucher-Slavíková: Nedá se říci, že spolu neдрžíme. Mladí Češi v Paříži spolu hodně komunikují, vyměňují si zkušenosti. Je to sice méně formální kontakt, nejsou sdruženi ve spolcích, to spíš prostřednictvím internetu, ale česká komunita funguje. Řekla bych, že takovým silným sdružovacím prvkem u mladé generace je češtiny a její výuka.

Kristina Magasaniková: Já žádný důvod k vytváření komunit nevidím. Pod slovem „komunita“ si totiž představuji skupinu lidí s jedním výrazným spojujícím prvkem. My Češi máme mnoho sdružovacích prvků: sport, pivo, humor, filmy..., ale ani jeden nás nespojí všechny. Komunita je podle mě nápomocná lidem v nové životní situaci. V Dánsku, kde žijeme už pět let, takovou funkci dobře plní ambasáda. Další uskupení jsou nadstavbou. Pro člověka, který žije mimo Česko je jednodušší, když se nemusí orientovat v mnoha organizacích, ale má jeden záchytný bod.

Krajané – pojem, který pořád vyvolává hlavně představu kroje, piva a jídla... (Čeští krajané u soudku pilsenejského piva, New York 1947) FOTO ČTK

Stanislav Kázecký: Tady je myslím důležité připomenout, že české komunity jsou vesměs malé a nemají žádný jiný sdružovací prvek kromě národnosti, který například Poláci nacházejí v katolické církvi.

LN S jakými nejčastějšími předsudky vůči Čechům, kteří odešli po roce 1989 se setkáváte? Jak vlastně tyto novodobé Čechy nazývat?

Lucie Boucher-Slavíková: Je to trvalé zaměňování situace předrevoluční emigrace a postrevolučního volného pohybu lidí po světě. Pak také slovo „emigrant“, které má i hanlivý nádech a nepochopení, že Češi, kteří žijí v zahraničí, jsou schopni se o svoji rodnou zemi skutečně zajímat, sledovat její vývoj, aktivně se na něm podílet.

Tomáš Grulich: Předsudky vůči těm, co odešli do ciziny, jsou v naší společnosti poměrně silné. Vzpomeňme na akci lékařů „Děkujeme, odcházíme“. I když jsem s touto nátlakovou akcí nesouhlasil, dost jsem se podíval časté reakci: když chtějí, ať si jdou, myslí si, že v cizině jim bude lépe...?

Jinak pro označení Čechů v zahraničí je sice dost výrazů, ale ne všechny jsou výstižné a ne všechny jsou prosty negativních konotací. Častým pojmenováním je

„krajan“. Zní poněkud archaicky a spíš evokuje, že se jedná o potomky Čechů, kteří odešli z vlasti v dávnější minulosti. Navíc proti „krajanům“ se staví část české společnosti žijící v USA, protože krajanské hnutí bylo úspěšně zneužito agenty StB k rozbíjení jednoty české komunity.

Ti, které motivovala k odchodu do zahraničí politická situace, se sami nazývají „exulanti“. A nakonec je tu ještě to zmiňované slovo „emigrant“. Přestože jde o neutrální opozitum vůči imigrantovi, vnímají ho mnozí se záporným nádechem. Osobně se přikláním k pojmenování „Češi v zahraničí“, nebo výstižněji, i když krkolomně „česká diaspora“. To vyjadřuje jednotu národa, jazyka a kultury bez ohledu na bydliště.

Lucie Boucher-Slavíková: „Krajan“ se mi zdá zcela nevyhovující. Myslím, že evokuje především starší generaci, koláče a knedlíky – starší generace si zaslouží právem respekt a české speciality jsou výborné, ale mladí Češi v zahraničí se s nimi už moc neztotožňují. A hlavně: násobení Čechů v zahraničí zdaleka přesahuje rámec české gastronomie. Osobně bych volila, stejně jako pan Grulich, „Češi v zahraničí“. Název „česká diaspora“ je pravděpodobně přesnější, ovšem pro laika těžko přijatelný.

Kristina Magasaniková: Já si pod označením „krajan“ představím člověka v kroji s pecnem chleba v rukou. Ze slova „krajan“ mi jde trochu mráz po zádech. Souhlasím s tím označením „Češi v zahraničí“. Zkoušela jsem si nedávno vyhledat na internetu slovo krajan. Podle Googlu je to na prvním místě: výroba a distribuce hotových chlazených, mražených a tepkých jídel...

LN Myslíte si, že je důležité, aby čeští partneři ve smíšených párech učili své děti česky?

Lucie Boucher-Slavíková: Naučit dítě češtině je podle mého čistě osobní volba. Nicméně pokud se tak rodič rozhodne, je naprosto nezbytné, aby s ním mluvil výhradně česky. Z pohledu rozvoje dítěte je dvojjazyčná výchova nesporným přínosem, jak ukazují četné vědecké studie: vícejazyčné děti se snadněji učí dalším jazykům a mají také rozvinutější abstraktní myšlení. Hluboká znalost dalších jazyků je pak vystavuje i jiným kulturám, a činí je tak tolerantnějšími.

Kristina Magasaniková: Samozřejmě, je to důležité. Čeština a česká kultura je bohatá, takže by tím rodič své dítě zbytečně

ochudil, kdyby mu k ní odepřel jazykový přístup. A i ve světě je skvělé umět jazyk, kterým mluví pouze deset milionů lidí. Češtinu lze využít jako zprostředkující jazyk. Před lety se například vyhlásila mezinárodní soutěž na novou Národní knihovnu, účastnili se i zahraniční architektonické kanceláře. Pro ty bylo dobré mít v týmu někoho, kdo rozumí česky a zná prostředí.

LN Češi, kteří žijí s dětmi v zahraničí, je musí zapsat nejen do tamní školy, ale také do české. Rodiče mají totiž povinnost zajistit dětem výuku češtiny a českého dějepisu, a to na úrovni základní školy. Pokud toto neplní, mohou být trestně stíháni. Lucie Boucher-Slavíková založila v roce 2003 první Českou školu bez hranic a spolu s dalšími rodiči vybudovala celou síť škol, která zajišťuje výuku češtiny v Evropě i v Americe. Školy však fungují na bázi dobrovolnictví a nejsou zatím akreditovány. Myslíte, že by měl stát pomáhat takovým organizacím či individuálním rodičům v zahraničí, kteří učí děti česky?

Stanislav Kázecký: Stát by takové školy určitě podporovat měl. A také se tak už děje. Podpora výuky českého jazyka je důležitou součástí nové koncepce ministerstva zahraničí. Školy si mohou každý rok do konce srpna požádat prostřednictvím krajských spolků o finanční dary. Navíc pokud český stát v zahraničí vlastní vhodné budovy, minimálně pro rozjezd je školám bez hranic nabízí k dispozici – například v Paříži. Ministerstvo pak přispívá i na učební pomůcky.

Lucie Boucher-Slavíková: Český stát opravdu začal naše školy podporovat, to je výborné. Teď je ještě důležité, abychom se ze stadia podpory dostali do stadia právního ukotvení škol v zahraničí. A obecně výuky češtiny – bez něj se může každá zahraniční česká škola ve chvíli, kdy nebudou na její podporu peníze, ocitnout obrazně i fakticky na ulici. O uznání Českých škol bez hranic v rámci české vzdělávací soustavy usilují už několik let.

Já si pod označením „krajan“ představím člověka v kroji s pecnem chleba v rukou. Ze slova „krajan“ mi jde trochu mráz po zádech.

Kristina Magasaniková

LN Informuje český stát o povinnosti učit děti česky rodiče dostatečně? Pro některé z nich je domácí výuka češtiny natolik náročná, že raději nezaregistrují své dítě jako českého občana...

Tomáš Grulich: Domnívám se, že je to skutečně starost rodičů. Informace jsou na webových stránkách. Na druhé straně si uvědomuji, že u nás schází organizace, která by se vystěhovalectvím zabývala obdobně, jak tomu bylo za první republiky. Když chce někdo ze své vůle odejít, nemáme mu bránit ani se na něj dívat skrz prsty, ale naopak mu pomoci. Takový člověk se pak rád vrací.

Lucie Boucher-Slavíková: Já jsem se o této povinnosti dozvěděla úplně náhodou, když můj starší syn chodil ve Francii již do 5. třídy. Systematické poskytování informací českým občanům prostřednictvím zastupitelských úřadů v zahraničí se ve srovnání s obdobím těsně po roce 1989 nepochybně zlepšuje, nicméně není ještě tak propracované, aby i občané sami vnímali, že „potřebuji-li informaci, mám-li problém“, obrátím se v první řadě na zastupitelský úřad, jak to funguje například pro Francouze v zahraničí.

Kristina Magasaniková: Informaci, že bych měla zapsat dítě i do české školy, jsem získala až teď od vás. Pro nás je sice taková situace ještě poměrně daleko, nepochybují ale, že budeme učit dceru česky. Pokud bychom stále byli v Dánsku, až začne dcera chodit do školy a bude povinností učit českou gramatiku a dějepis, tak to podle možností dodržíme. Ale pokud je to státem dané jako povinnost, pak by se měl stát na financování českých škol v zahraničí podílet ještě víc než doposud.